

دانشکده‌ی علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته علوم تربیتی - گرایش برنامه ریزی درسی

عنوان:

مقایسه وضعیت موجود و وضعیت مطلوب برنامه درسی کارورزی رشته علوم تربیتی از دیدگاه اساتید و دانشجویان شهر تبریز

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر یوسف ادیب

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر فیروز محمودی

پژوهشگر:

سمیرا آذریان قهرمانلو

تهدیم:

به آهائی که رفتند

تا با رفتشان خاطره شوند و خاطره بمانند؛

به ویژه... برادر نازنینم اصغر

روحش قرین رحمت خداوند تبارک و تعالی.....

سپاس گزارى...

سپاس بى کران پروردگار يکبارکه، هستى مان بخشد و به طريق علم و دانش، رهنمونان شدم به هميشه نى رهروان علم و دانش مستخرمان نمود و خوشه چينى از علم و معرفت را روزمان ساخت. سپاس خدايى راکه:

کفتم خسته ام: گفت از رحمت خدا نااميد نشويد: زم ۵۳/۱،

کفتم يکس نى داند در دم چه مى گذرد: گفت خدا حائل است ميان انسان و قلبش: انفال ۲۶/۱

کفتم: کسى را ندارم: گفت ما از رک کردن به تو نزد يکتر يم: ق ۱۶/۱

کفتم کويافرا موش کرده اى: گفت بخوانيد مرا تا اجابت کنم شمارا: بقره ۱۵۲/۱

در آغاز جز قلم بهج ندارم شکر کنم از استادى که به ما چگونه نوشتن آموخت... از استادى که اسادى سزاوار اوست، جناب آقاى دکتريوسف اديب استاد راهمايى کران قدرم.....

در ادامه از جناب آقاى دکتريوسف محمودى که زحمت مشاوره و مطالعه اين پايان نامه را تقبل فرمودند و در آماده سازى اين پايان نامه به نحو احسن اينجناب را مورد راهمايى قرار دادند، کمال اتنان را دارم و بهخمين از دکتريوسف خليل سلطان القرابى استاد و اورا رجندم سپاسگزارم.

در پايان بوسه مى زنم بر دستان خداوندگاران مبر و مهربانى، پدر و مادر عزيزم و بعد از خدا، ستايش مى کنم وجود مقدسشان را..... و کمال شکر را از دو موجود زيباى خداوند برامى صبر و بردباريشان در پايان رسيدن اين مجموعه دارم.

نام خانوادگی: آذریان قهرمانلو	نام: سمیرا
عنوان پایان نامه: مقایسه وضعیت موجود و وضعیت مطلوب برنامه درسی کارورزی رشته علوم تربیتی از دیدگاه اساتید و دانشجویان شهر تبریز	
استاد راهنما: دکتر یوسف ادیب	استاد مشاور: دکتر فیروز محمودی
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: علوم تربیتی
گرایش: برنامه ریزی درسی	
دانشگاه: تبریز	
کلمات کلیدی: برنامه درسی کارورزی، وضعیت موجود، وضعیت مطلوب، عناصر برنامه درسی کارورزی	
چکیده: هدف از پژوهش حاضر مقایسه وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی رشته علوم تربیتی از دیدگاه اساتید و دانشجویان است. روش تحقیق در این مطالعه از نوع توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق را دانشجویان ترم چهار به بالای دانشگاه تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی تبریز و دانشگاه پیام نور تبریز در مقطع کارشناسی در رشته های مدیریت و برنامه ریزی آموزشی و درسی و آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستانی تشکیل می دهد. تعداد دانشجویان بر حسب آمار بدست آمده از دانشگاه ها ۵۴۰ نفر و تعداد اساتیدی که دارای مدرک علوم تربیتی بودند ۲۰ نفر می باشد. بر اساس جدول مورگان ۲۰۰ نفر بعنوان دانشجو و ۲۰ نفر اساتید به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته مشتمل بر ۴۲ سوال تشکیل شده از عناصر نه گانه فرانسویس کلاین است. داده های حاصل از این پژوهش از طریق نرم افزار SPSS و از طریق آزمون t وابسته به طور جداگانه در بین دانشجویان و اساتید مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج بیانگر آن است که از نظر دانشجویان و همچنین اساتید در بین عناصر نه گانه وضع موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی تفاوت معنی دار وجود دارد. همچنین برای بررسی تفاوت نظر دانشجویان و اساتید در خصوص وضعیت موجود و مطلوب از آزمون ولچ استفاده شد که نتایج نشان داد تفاوتی بین دیدگاه این دو گروه وجود ندارد، هم دانشجویان و هم اساتید عناصر هدف، محتوا، راهبردهای یادگیری و ارزشیابی را مهم تلقی کرده اند، ولی در عناصر دیگر تفاوت زیادی بین دو گروه مشاهده نشده است.	

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱. مقدمه	۱
۲-۱. بیان مسأله	۲
۳-۱. اهمیت و ضرورت انجام تحقیق	۵
۴-۱. هدف‌های کلی و جزئی تحقیق	۷
۵-۱. سوالات تحقیق	۸
۶-۱. متغیرهای تحقیق	۹
۷-۱. تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها	۹

فصل دوم: پیشینه پژوهش

۱-۲. مقدمه	۱۳
۲-۲. سابقه تربیت نیروی انسانی در دانشگاه‌های کشور	۱۳
۳-۲. مبانی روانشناختی	۱۴
۴-۲. تاریخچه کارورزی در ایران و جهان	۱۵
۵-۲. تعریف کارورزی	۱۶
۶-۲. ضرورت و اهمیت درس کارورزی	۱۸
۷-۲. اهداف واحد درسی کارورزی در سازمان‌ها	۲۲
۸-۲. اهمیت و جایگاه درس کارورزی در رشته علوم تربیتی	۲۵
۹-۲. ویژگی‌های یک برنامه کارورزی	۲۷

۱۰-۲	فرایند گردش کار و مراحل اجرایی کارورزی	۲۷
۱۱-۲	نقش و وظیفه دانشجویان	۳۰
۱۲-۲	نقش و وظیفه اساتید راهنما	۳۱
۱۳-۲	اجرای کارورزی به وسیله دانشجویان	۳۶
۱۴-۲	فواید دروس کارورزی	۳۷
۱۵-۲	مشکلات کارآموزی در ایران	۳۹
۱۶-۲	راهکارهای رفع مشکلات	۴۲
۱۷-۲	کارورزی ابزاری برای توسعه قابلیت‌ها	۴۲
۱۸-۲	عناصر برنامه درسی	۴۴
۱۹-۲	تحقیقات انجام شده درباره برنامه درسی کارورزی و عناصر برنامه درسی در ایران	۵۰
۲۰-۲	تحقیقات انجام شده درباره برنامه درسی کارورزی و عناصر برنامه درسی خارج از ایران	۵۳
۵۵	جمع بندی فصل ۲	

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

۱-۳	مقدمه	۵۷
۲-۳	جامعه آماری، نمونه، روش نمونه‌گیری	۵۷
۳-۳	ابزار گردآوری داده‌ها	۵۸
۴-۳	روش پژوهش	۵۹
۵-۳	روش تجزیه و تحلیل داده‌ها	۵۹

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۱-۴	مقدمه	۶۱
۲-۴	بخش توصیفی	۶۱
۳-۴	بخش استنباطی	۶۴

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱-۵. مقدمه.....	۷۹
۲-۵. بحث در مورد یافته‌ها.....	۷۹
۳-۵. محدودیت‌های پژوهش.....	۸۵
۴-۵. پیشنهادهای پژوهش.....	۸۶

فهرست منابع و مآخذ

منابع فارسی.....	۸۷
منابع انگلیسی.....	۹۳

جدول ۱-۲: دیدگاه صاحب نظران درباره عناصر برنامه درسی	۴۵
جدول ۱-۳: تعداد دانشجویان بر اساس دانشگاه‌ها.....	۵۸
جدول ۲-۳: سوالات مربوط به عناصر ۹ گانه برنامه درسی فرانسیس کلاین.....	۵۸
جدول ۱-۴: نمونه آماری مورد استفاده	۶۱
جدول ۲-۴: یافته‌های توصیفی بررسی نظرات دانشجویان درباره عناصر ۹ گانه برنامه درسی کارورزی.....	۶۱
جدول ۳-۴: یافته‌های توصیفی بررسی نظرات اساتید درباره عناصر ۹ گانه برنامه درسی کارورزی.....	۶۳
جدول ۴-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات دانشجویان در عنصر هدف.....	۶۵
جدول ۵-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات دانشجویان در عنصر محتوا.....	۶۵
جدول ۶-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات دانشجویان در عنصر مواد.....	۶۶
جدول ۷-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات اساتید در عنصر هدف.....	۶۷
جدول ۸-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات اساتید در عنصر محتوا.....	۶۷
جدول ۹-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات اساتید در عنصر مواد.....	۶۸
جدول ۱۰-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات دانشجویان در عنصر زمان.....	۶۸
جدول ۱۱-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات دانشجویان در عنصر مکان.....	۶۹
جدول ۱۲-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات دانشجویان در عنصر گروه بندی.....	۶۹
جدول ۱۳-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات اساتید در عنصر زمان.....	۷۰
جدول ۱۴-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات اساتید در عنصر مکان.....	۷۱
جدول ۱۵-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات اساتید در عنصر گروه بندی.....	۷۱
جدول ۱۶-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات دانشجویان در عنصر راهبردها.....	۷۲
جدول ۱۷-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات دانشجویان در عنصر فعالیت‌ها.....	۷۲
جدول ۱۸-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات دانشجویان در عنصر ارزشیابی.....	۷۳
جدول ۱۹-۴: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات اساتید در عنصر راهبردها.....	۷۴

- جدول ۴-۲۰: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات اساتید در عنصر فعالیت‌ها..... ۷۴
- جدول ۴-۲۱: نتایج آزمون t و آماره‌های توصیفی بررسی نظرات اساتید در عنصر ارزشیابی..... ۷۵
- جدول ۴-۲۲: بررسی تفاوت دیدگاه دانشجویان و اساتید در خصوص وضع موجود و مطلوب..... ۷۶

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

واحدهای دروس کارورزی علیرغم ضرورت و اهمیت فراوان متأسفانه به دلایل مختلف و از جمله تلقی غیر منطقی و نادرست آنها به عنوان دروس کم خاصیت و غیر مفید آنگونه که باید از جایگاه مناسب و شایسته‌ای در فرآیند آموزشی رشته‌های تحصیلی دانشگاهی برخوردار نمی‌باشند (حسینی، ۱۳۹۱).

به نظر می‌رسد یکی از مهم‌ترین دلایل تلقی نادرست و نگرش نامناسب نسبت به این دروس نبود منبع و محتوای مدون و مناسب و نبود الگو و رویه یکنواخت و هماهنگ برای ارائه و اجرای آنها می‌باشد.

واحد درسی کارورزی و کار عملی در رشته علوم تربیتی از این نقیصه و کاستی، برکنار نبوده و دانشجویان رشته علوم تربیتی نیز در این واحد درسی با مشکلات ناشی از نبود منبع و محتوای مدون و مناسب و نبود رویه اجرایی یکنواخت و هماهنگ مواجه می‌باشند (همان منبع). همچنین برای دانشجویان رشته‌ی مدیریت و برنامه ریزی آموزشی در دانشگاه‌های مختلف کشور تلفیق تئوری و نظریه‌های علمی با کار عملی امری ضروری و بدیهی به نظر می‌رسد (غفوریان، ۱۳۹۰). ضرورت اقتصادی برای آموزش عالی در نزدیک شدن به جامعه و بازارکار، نیاز به نیروی انسانی ماهر، فهم فزاینده از تئوری‌های یادگیری و رشد شناختی، وجود فراگیران متنوع تر و..... از جمله دلایل تأکید بر ارتقای جایگاه یادگیری به خصوص یادگیری تجربی در آموزش عالی هستند (لنگرودی، ۱۳۸۸). یکی از ویژگی‌های مهم هر نظام اقتصادی در هم تنیدگی ساختارهای آموزش و اشتغال است، به عبارتی ارتباط ارگانیک کار و آموزش همواره در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی و اجتماعی همزمان با یکدیگر در نظر بوده است. در واقع، هر آموزشی باید بازدهی با توجیه اقتصادی داشته باشد که عالی‌ترین نوع آن ایجاد اشتغال متناسب با فراگیر است (سعادت‌مند، ۱۳۹۰).

۱-۲- بیان مسأله

توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی هر جامعه‌ای درگرو پدید آمدن زمینه‌های رشد و شکوفایی استعداد‌های انسانی آن جامعه است. برای دستیابی به این مهم و در کنار عوامل دیگر، نقش و اهمیت آموزش برای انتقال دانش و تجربه هر نسل به نسل بعدی انکار ناپذیر است (مختاری، ۱۳۸۲). آموزش شناخته شده ترین و مؤثر ترین راه برای داشتن نیروی انسانی کارآمد است (ریاحی، ۱۳۸۴).

از این رو آموزش عالی بعنوان یکی از مراحل مهم آموزش رسمی، یعنی مرحله مطالعه و مهارت‌آموزی و بطور کلی آموزش و پرورش بعد از دوره متوسطه می‌تواند به شرط دانستن عناصر لازم و مؤثر نقش بسزایی را در ایجاد و توسعه سرمایه‌های انسانی ایفا نماید (علوی لنگرودی، ۱۳۸۸). رسالت و نقش اصلی آموزش عالی توسعه‌ی سرمایه‌های انسانی می‌باشد (عارفی، ۱۳۸۸). تربیت نیروی انسانی متخصص و ماهر و کارآموده به عنوان اساس توسعه همه جانبه کشورها، تولید دانش، دانش پژوهی و عرضه انجام خدمات تخصصی توسط دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی انجام می‌گیرد (محمدی، ۱۳۸۶). چنانچه سازمان یونسکو یکی از وظایف آموزش عالی را کارآموزی پژوهشگران و تربیت متخصصان هر رشته می‌داند (به نقل از هاشم زاده، ۱۳۸۸). نگاهی به آموزش رشته‌های مختلف علوم و فنون در نظام آموزش عالی کشور بیانگر این واقعیت است که علاوه بر آموزش نظری در رشته‌های گوناگون به برنامه‌های آموزش عالی و مهارت‌آموزی دانشجویان نیز توجه می‌شود و دانشجویان در اغلب دوره‌های آموزش عالی در کنار کسب دانش‌های نظری ملزم به گذراندن واحدهای درس عملی یا کارورزی نیز هستند (مختاری، ۱۳۸۲). در آموزش هر علم و فنی دو جنبه اصلی به چشم می‌خورد: جنبه نظری و جنبه عملی، کارورزی جنبه عملی هر نوع آموزشی است، که در جوامع مختلف و در اعصار گوناگون به اشکال مختلف وجود داشته است (مختاری، ۱۳۸۲). کمیت و به ویژه کیفیت اجرای برنامه کارورزی با میزان علاقه، تلاش و مشارکت دانشجو ارتباط مستقیم دارد (قورچیان و محمودی، ۱۳۸۳). در طی دوره یا دوره-های کارورزی، واقعیت‌های ارتباطی در محیط کار، آشنایی با ضوابط و روابط چگونگی کاربرد دانسته-های نظری، نحوه بکارگیری اندیشه‌های نو و بروز خلاقیت‌ها برای کارورز حاصل می‌شود (سامانیان، ۱۳۷۷). کارآمد شدن دانشجو در هر زمینه چیزی فراتر از آموخته‌های نظری کلاس درس را می‌طلبد و

نتایج مثبتی که از همپا شدن علم با عمل حاصل می‌شود بر هیچ کس پوشیده نیست (نقشینه، ۱۳۸۸). اگر دانش نظری را مجموعه‌ای از اطلاعات سازمان یافته بدانیم باید فرصتی فراهم کرد تا این اطلاعات به مرحله عمل درآیند و نمود واقعی پیدا کنند. میدان عمل و تجربه فرصتی است که دانشجو آموخته‌های نظری خود را به مرحله اجرا در می‌آورد و آنها را در ذهن تحکیم می‌بخشد. این میدان فرصتی است که کارآموز با محیط کار خود آشنا می‌شود، مسایل و مشکلات بازار کار را از نزدیک لمس می‌کند و برای رفع آنها چاره‌ای می‌اندیشد (سلطانی، ۱۳۷۱). کارورزی شرایطی را برای دانشجو فراهم می‌آورد که بطور عملی تلفیق اصول نظری را با عمل ببیند، این اصول اگر به مرحله عمل نیایند به صورت انتزاعی در کلاس درس باقی خواهند ماند (روتشتاین^۱، ۱۹۶۸).

بررسی وضعیت موجود درس کارورزی نظام آموزشی نشان می‌دهد که معضلات فراوانی گریبان گیر این درس می‌باشد، از جمله این معضلات می‌توان به:

۱. عدم چارچوب نظری و عملی برای ارائه دروس کارورزی
۲. عدم یک برنامه عملیاتی منسجم و کارآمد برای تدریس و ارزشیابی این دروس در دانشگاه‌ها
۳. بی توجهی به اهمیت و جایگاه این دروس اشاره کرد.
۴. همچنین تدریس این دروس در دانشگاه‌های مختلف و حتی بین اساتید یک دانشکده با سلیقه‌های گوناگون صورت می‌گیرد که ضرورت دارد هماهنگی نسبی بیشتری در این زمینه حاصل شود (علوی لنگرودی، ۱۳۸۸).

دانشجویان رشته علوم تربیتی گرایش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی و آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستانی ملزم به گذراندن دروس عملی به نام کارورزی هستند. درگرایش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی و درسی حضور دانشجویان در واحدهای آموزشی فرصتی مناسب برای شناخت مسایل آموزشی و پرورشی مدارس و کسب مهارت‌های مدیریت آموزشی است (امام جمعه، ۱۳۸۵).

برای مثال در رشته مدیریت و برنامه ریزی آموزشی پویا نبودن محتوای برنامه درسی برای تجهیز ساختن فراگیران با دانش روز، هماهنگ نبودن برنامه‌های درسی با نیازهای فراگیران و نیازهای بازار کار و پایین

¹ Rothstein

بودن واحدهای کارورزی و عملی از جمله دلایل پایین بودن کیفیت برنامه‌های درسی این رشته است (شجاع نوری، ۱۳۷۵). برای مطلوب تر شدن این عنصر و عناصر دیگر لازم است تمهیداتی صورت گیرد، زیرا اگر محتوا جنبه عقلی را رشد دهد ولی از رشد معنوی و یا اجتماعی غفلت کند محتوای مناسبی نیست (تابا،^۱ ۱۹۶۹). پس می‌توان گفت محتوا باید همه جنبه‌های معنوی، اجتماعی و.... را رشد دهد. هدف باید با توجه به نیازهای دانشجویان تدوین شود، بهتر است دانشجویان در درس کارورزی مشارکت فعال داشته باشند. زمان و مکان باید در خور توجه باشد، دوره‌های کوتاه مدت برای درس کارورزی نمی‌تواند مثمر ثمر باشد. همچنین پیشنهاد می‌شود دانشجویان در دروس کارورزی مانند دانشجویان پزشکی که چندین نیمسال را در بیمارستان می‌گذرانند، حداقل دو نیمسال را در محل مدرسه یا سازمان بطور تمام وقت حضور یابند و کلیه وظایف مربوطه را کسب کنند (لنگرودی، ۱۳۸۸). رشته آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستانی نیز از دیگر رشته‌های علوم تربیتی است که در صدد است مربیانی کارآمد تربیت کند زیرا کودکی اولین و مهم ترین دوره زندگی آدمی و دوره‌ای شاخص برای توسعه مهارت‌های بنیادی و حرکتی است (হারدی^۲، ۲۰۱۰). این دوره اولین مرحله از آموزش رسمی است (مفیدی، ۱۳۸۷). هرچه آموزش‌های دوره پیش دبستانی با کیفیت بالاتری ارائه گردد کودکان دوره تحصیلی قوی‌تری خواهند داشت (رینولدز^۳، ۲۰۰۳). این مهم انجام نمی‌گیرد جز از طریق مربیانی آگاه و کارآمد که از طریق کارورزی موثر در دانشکده‌های علوم تربیتی مهارت‌های لازم را کسب می‌کنند. ساختار رشته تحصیلی، وضعیت دروس و سرفصل‌های آن، تعداد واحدهای درسی اختصاص داده شده به درس کارورزی، کیفیت دروس کارورزی و میزان ارتباط آن‌ها با اهداف و عنوان رشته‌ی تحصیلی بایستی بگونه‌ای باشد که بتوانند در یک دوره چهار ساله‌ی کارشناسی حداقل مهارت‌های مطلوب و مورد نیاز آن رشته را در دانشجو ایجاد نمایند (کانتور^۴، ۱۹۹۵). در این تحقیق از عناصر نه گانه فرانسیس کلاین استفاده شده است. فرانسیس کلاین در یک الگوی تحقیقاتی به عناصر و متغیرهای نه گانه هدف، محتوا، مواد، زمان، مکان، گروه بندی، فعالیت‌های یادگیری، راهبردهای یاددهی- یادگیری و ارزشیابی اشاره

¹ TABA

² Hardy

³ Reynolds

⁴ cantor

کرده و بر این باور است که طراحی برنامه درسی متغیری است که تابع چگونگی برخورد با هر یک از عوامل نه گانه‌ی فوق‌الذکر می‌باشد (لنگرودی، ۱۳۸۸)

مطالعات مربوط به کارورزی بیشتر در رشته‌های فنی و مهندسی، پزشکی و... مورد توجه قرار گرفته است، در این تحقیق وضعیت فعلی دروس کارورزی رشته‌های مدیریت و برنامه ریزی آموزشی و آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستانی به عنوان مسئله پژوهش می‌باشد، تا بتوان با بهره‌گیری از نظرات اساتید و دانشجویان این رشته به بررسی مقایسه‌ای برنامه درسی اجرا شده دروس کارورزی رشته علوم تربیتی با برنامه درسی مطلوب آن پرداخت. به بیانی دیگر آیا برنامه درسی فعلی دروس کارورزی رشته مدیریت و برنامه ریزی آموزشی و آموزش و پرورش پیش دبستانی و دبستانی از نظر عناصر نه‌گانه برنامه درسی فرانسیس کلاین (شامل: هدف، محتوا، تجربیات یادگیری، زمان، مکان و...) می‌تواند مهارت‌های مورد نیاز را برای دانشجویان ایجاد نماید؟

۱-۳- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

آموزش دانش و مهارت‌های لازم برای اداره مدارس و مراکز آموزشی نیازی اساسی در نظام‌های آموزشی است. رشد روز افزون دانش و فنون جدید لزوم روزآمد کردن دانش و مهارت‌های نیروی انسانی شاغل در سازمان‌ها را تشدید کرده است (عبدالهی، ۱۳۸۹). وظیفه اصلی و عمده نظام آموزش عالی تربیت و پرورش همه جانبه فراگیران آن نظام برای ایفای نقش مناسب خود در جامعه در جهت تعالی آن جامعه است (منتظر، ۱۳۸۱). برنامه درسی در هر رشته از نظام‌های آموزش عالی لازم است به گونه‌ای تدوین شود که هم از جامعیت برخوردار باشند و هم بتوانند نیازهای دانشجویان و بازار کار را برآورده سازند (عبدی، ۱۳۸۴). کسب آموزش، تجربه و مهارت از راه کارورزی شناختی به کارورز می‌بخشد که جز از این طریق امکان کسب آن وجود ندارد. کارورز در مدت کارورزی دیدگاه وسیعی نسبت به حرفه خود به دست می‌آورد و این چیزی است که در محیط آموزشی به آن پرداخته نمی‌شود (پنلند^۱، ۱۹۷۴).

^۱ panland

هدف از گذراندن درس کارورزی این است که دانشجویان از نزدیک با مسائل و مشکلات موجود در مراکز آموزشی آشنا شده، از تجارب افراد در سمت‌های اداری بهره مند شده و آمادگی لازم را برای اداره واحدهای آموزشی و پرورشی کسب نمایند (عبدالهی، ۱۳۸۹).

دوره کارورزی امکان و فرصتی برای آشنایی دانشجویان با محیط کار محسوب می‌شود که نه تنها باعث افزایش قابلیت‌های آنان برای اشتغال در آینده می‌شود، بلکه در مرحله عمل است که کارورز قادر به برقراری ارتباط کلامی و افزایش مهارت‌های کلامی و غیرکلامی می‌شود (نقشینه، ۱۳۸۸). هرچه طول مدت دوره‌های کارورزی بیشتر باشد تأثیر آن بر روی دانشجویان هم بیشتر خواهد بود (موری^۱، ۲۰۰۶). اثری که تجربه‌های کارورزی و کارآموزی در آینده شغلی فرد می‌گذارند از نظریه‌های ارائه شده در پشت میز موثر است. به این دلیل هیچ جانشینی برای تجربه عملی وجود ندارد، کارورزی ابزاری برای تبدیل زبان عمل به تجربه و تلاش برای ایجاد حلقه‌هایی بین محیط عملی و مراکز آموزشی است (نقشینه، ۱۳۸۸). از آنجایی که هدف کارورزی علاوه بر فراگیری یک حرفه یا مهارت در محیط کار می‌تواند سبب کسب آمادگی‌های لازم برای دستیابی و احراز شغل و حرفه نیز باشد. لذا اغلب رابطه‌ای مستقیم بین کارورزی و اشتغال وجود دارد (شوخی، ۱۳۷۷). اگر کارورزی به شکلی مطلوب انجام گیرد می‌تواند پل ارتباطی مناسبی میان مراکز آموزشی با جامعه باشد (مختاری، ۱۳۸۲). کارورزی یک وضعیت طراحی شده برای آموزش یک عمل می‌باشد که فراگیران در یک زمینه شبیه به دنیای واقعی از طریق انجام دادن یاد می‌گیرند (امام جمعه، ۱۳۸۵). برای انجام یک کارورزی صحیح و موثر عواملی چون مدیریت، برنامه ریزی صحیح، نوع کار ارائه شده، میزان اعتبار دوره کارورزی و حمایت‌های جانبی از کارورز دخیل هستند، همچنین کارورزی را می‌توان بعنوان یک راهکار در کنار نیروهای دیگر برای حل برخی از مسایل درون سازمان بکار برد. در نتیجه، برنامه ریزی و هدایت دانشجویان در امر کارورزی نه تنها تضمین کننده آینده آنها خواهد بود، بلکه نیروی کار مناسبی را برای جامعه فردا آماده خواهد کرد (نقشینه، ۱۳۸۸). جان دیویی معتقد است که چرخه عمل و عکس‌العمل در فرایند یادگیری از اهمیت زیادی برخوردار است و گذراندن دوره‌های کارورزی و استفاده از تجربه‌های عملی بسیار با ارزش است. شان (۱۹۹۳) با تکمیل

^۱ mori

نظریه جان دیویی به این نتیجه رسیده است که دوره‌های کارورزی بهترین راه برای داشتن یک تحصیل حرفه‌ای و پیشرفته است. کارورزی یک تجربه سازمان‌بندی شده است که دانشجویان به صورت روزانه در یک کار و حرفه کسب تجربه می‌کنند (به نقل از لنگرودی، ۱۳۸۸). آموزش از راه انجام کار عملی و کسب تجربه در همه مشاغل و حرفه‌ها دارای ارزش و اهمیت بوده است (مرسر^۱، ۱۹۹۲). طراحی برنامه درسی با توجه به عناصر و اجزای آن متضمن کارایی برنامه و دستیابی به هدف‌های قصد شده است (مهرمحمدی، ۱۳۸۱). لزوم توجه به کارورزی رشته‌های علوم تربیتی انکارناپذیر است. نتیجه مطالعات ملی متعدد در سطح جهان بیانگر این است که کیفیت رهبری مدارس بطور مستقیم با پیشرفت تحصیلی دانشجویان در ارتباط است. درک این واقعیت سبب شده است که امر تربیت و آماده سازی مدیران در بسیاری از نظام‌های آموزشی مورد توجه جدی واقع شود (عبداللهی، ۱۳۸۹). همچنین دانشجوی رشته پیش دبستانی و دبستانی نیز باید فردی خلاق تربیت شود و از اطلاعات عمومی نسبتاً گسترده و فن بیان خوبی برخوردار باشد و در نهایت از کارکردن با کودکان لذت ببرد. این امر بدون توجه به درس کارورزی و حضور در بین کودکان امکان‌ناپذیر است. با بررسی مقایسه‌ای وضعیت موجود و مطلوب درس کارورزی و نتایج حاصل از آن می‌توان به بهترین وجه نقاط ضعف و قوت برنامه درسی کارورزی را شناسایی کرد. در این صورت اساتید بهتر می‌توانند وضعیت مطلوب را شناسایی کرده و دانشجویان را در جهت اهداف و نتایج مطلوب سوق دهند.

۱-۳- هدف‌های کلی و جزئی تحقیق:

هدف کلی تحقیق:

مقایسه وضعیت موجود و مطلوب درس کارورزی رشته علوم تربیتی (گرایش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی و درسی و آموزش و پرورش پیش دبستانی) از دیدگاه اساتید و دانشجویان

¹ Mercer,

هدف‌های جزئی:

۱. مقایسه وضعیت موجود و مطلوب درس کارورزی رشته علوم تربیتی (گرایش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی و درسی و آموزش و پرورش پیش دبستانی) از لحاظ میزان توجه به اهداف، محتوا و مواد آموزشی از دیدگاه اساتید و دانشجویان
۲. مقایسه وضعیت موجود و مطلوب درس کارورزی رشته علوم تربیتی (گرایش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی و درسی و آموزش و پرورش پیش دبستانی) از لحاظ میزان توجه به گروه بندی، زمان و مکان از دیدگاه اساتید و دانشجویان
۳. مقایسه وضعیت موجود و مطلوب درس کارورزی رشته علوم تربیتی (گرایش مدیریت و برنامه ریزی آموزشی و درسی و آموزش و پرورش پیش دبستانی) از لحاظ میزان توجه به راهبردهای یادگیری، فعالیت‌های یادگیری و ارزشیابی از دیدگاه اساتید و دانشجویان
۴. مقایسه دیدگاه اساتید و دانشجویان در خصوص وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی

۱-۴- سوالات تحقیق:

۱. آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی در عنصر هدف، محتوا و مواد آموزشی از دیدگاه دانشجویان و اساتید تفاوت معنی داری وجود دارد؟
 - ۱-۱. آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی در عنصر هدف، محتوا و مواد آموزشی از دیدگاه دانشجویان تفاوت معنی داری وجود دارد؟
 - ۲-۱. آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی در عنصر هدف، محتوا و مواد آموزشی از دیدگاه اساتید تفاوت معنی داری وجود دارد؟
۲. آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی در عنصر زمان، مکان و گروه بندی یادگیرندگان از دیدگاه دانشجویان و اساتید تفاوت معنی داری وجود دارد؟
 - ۱-۲. آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی در عنصر زمان، مکان و گروه بندی یادگیرندگان از دیدگاه دانشجویان تفاوت معنی داری وجود دارد؟

۲-۲. آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی در عنصر زمان، مکان و گروه بندی

یادگیرندگان از دیدگاه اساتید تفاوت معنی داری وجود دارد؟

۳- آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی در عنصر راهبردهای یادگیری، فعالیت‌های

یادگیری و ارزشیابی از دیدگاه دانشجویان و اساتید تفاوت معنی داری وجود دارد؟

۳-۱. آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی در عنصر راهبردهای یادگیری،

فعالیت‌های یادگیری و ارزشیابی از دیدگاه دانشجویان تفاوت معنی داری وجود دارد؟

۳-۲. آیا بین وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی در عنصر راهبردهای یادگیری،

فعالیت‌های یادگیری و ارزشیابی از دیدگاه اساتید تفاوت معنی داری وجود دارد؟

۴- آیا بین دیدگاه اساتید و دانشجویان در خصوص وضعیت موجود و مطلوب برنامه درسی کارورزی

تفاوت وجود دارد؟

۱-۵- متغیرهای تحقیق:

در این پژوهش متغیرهای اساسی که مورد بررسی قرار گرفته‌اند به شرح ذیل است که ابتدا تعاریف

مفهومی متغیرها آورده خواهد شد و سپس به تعاریف عملیاتی هر یک پرداخته شده است.

۱-۶- تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها:

تعریف مفهومی وضعیت موجود: دربر گیرنده مجموعه نظرات، عقاید و ترجیحات افراد در خصوص اهداف

و عناصر برنامه درسی و شناخت مسایل، مشکلات و معایب موجود در عملکرد فرد و یا اجتماع می-

باشد(فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۱).

تعریف عملیاتی وضعیت موجود: این متغیر عناصر و اهمیت برنامه درسی کارورزی را در شرایط جاری از

دیدگاه اساتید و دانشجویان شامل می‌شود که از طریق پرسشنامه محقق ساخته اندازه گیری شده است.

تعریف مفهومی وضعیت مطلوب: دربرگیرنده ایده‌آل‌ها، هنجارها، ترجیحات و ادراکات مختلف درباره آنچه

که باید باشد(فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۱)

تعریف عملیاتی وضعیت مطلوب: این متغیر عناصر و اهمیت برنامه درسی کارورزی را در شرایط مطلوب (آنچه که باید باشد) از دیدگاه اساتید و دانشجویان شامل می‌شود که از طریق پرسشنامه محقق ساخته اندازه‌گیری گردیده است.

-تعریف مفهومی و عملیاتی مؤلفه‌های برنامه درسی کارورزی (عناصر ۹ گانه فرانسیس کلاین)

تعریف مفهومی عنصر هدف: منظور از هدف عبارت است از نتایج مطلوبی که از مشارکت در یک فرصت یادگیری معین یا گروه همبسته‌ای از فرصت‌های فراهم شده بوسیله مدرسه حاصل می‌شود (سیلور و الکساندر، ۱۳۷۷).

تعریف عملیاتی عنصر هدف: متغیر مورد نظر بر اساس گویه‌های ۱ الی ۹ پرسشنامه محقق ساخته که شامل وضعیت موجود و مطلوب است اندازه‌گیری گردیده است.

تعریف مفهومی عنصر محتوا: منظور از محتوا عبارت است از حقایق خاص، عقاید، اصول، مسایل و..... که در یک درس گنجانده می‌شود (کانلی و کلندینین، ۱۹۹۱). محتوای برنامه درسی عبارت است مجموعه مفاهیم، مهارت‌ها و گرایش‌هایی که از سوی برنامه ریزان انتخاب و سازماندهی می‌شوند (به نقل از هاشم زاده، ۱۳۸۳).

تعریف عملیاتی عنصر محتوا: متغیر مورد نظر بر اساس گویه‌های ۱۰ الی ۱۷ پرسشنامه محقق ساخته که شامل وضعیت موجود و مطلوب است اندازه‌گیری گردیده است.

تعریف مفهومی مواد آموزشی: یادگیرندگان با کمک چه چیزی به یادگیری می‌پردازند (ملکی، ۱۳۸۰).

تعریف عملیاتی مواد آموزشی: متغیر مورد نظر بر اساس گویه‌های ۱۸ الی ۱۹ پرسشنامه موجود اندازه‌گیری گردیده است.

تعریف مفهومی عنصر راهبردهای یادگیری: شیوه‌های ارائه مطالب و محتوای آموزشی توسط مربیان و اساتید (عبدی، ۱۳۸۴).

تعریف عملیاتی عنصر راهبردهای یادگیری: متغیر مورد نظر بر اساس گویه‌های ۳۰ الی ۳۶ پرسشنامه موجود اندازه‌گیری گردیده است.

تعریف مفهومی فعالیت‌های یادگیری: اشاره به درگیری فراگیران در امر یادگیری دارد (به نقل سعیدینیا، ۱۳۸۹).